

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему

Композиція «Упокорення звіра»

*Текст містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело*

Виконав: Вірченко Сергій Вячеславович,
студент 4 курсу, групи 40 ом
спеціальності 023 Образотворче
мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація

Керівник: Цебенко Л. І. ст.викладач кафедри
образотворчого мистецтва УДУ
імені Михайла Драгоманова

Рецензент: Карпенко В.А., ст.викладач кафедри
образотворчого мистецтва УДУ
імені Михайла Драгоманова

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Педагогічний факультет

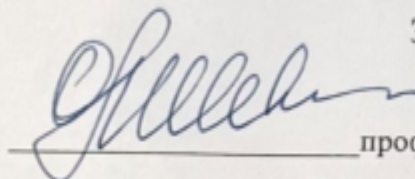
Кафедра образотворчого мистецтва

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 023 Образотворче мистецтва, декоративне мистецтво, реставрація

ЗАТВЕРДЖУЮ

 Завідувач кафедри
професор Шевчук О.Л.

“ 25 ” вересня 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ СТУДЕНТУ

Вірменко Сергій Романович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Композиція „Чокорема свіра“

керівник роботи (проекту) Старий викладач Чебиків Любович!
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від “ 25 ” вересня 2024 року № 3

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 15 травня 2025 року

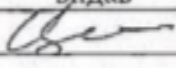
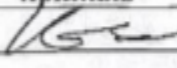
3. Вихідні дані до роботи (проекту) створити авторську композицію на тему „Чокорема свіра“

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) допомогти зробити графічний мистецтво в умови адекватного вираження мистецтва

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Пам'ятки, апліки, пензлі, олія

6. Консультанти розділів роботи (проекту)

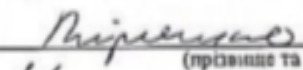
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
	Цобинко Л.Т., ст. викладач		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

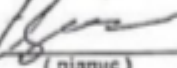
№ з/п	Назва етапів дипломної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Затвердження теми дипломного проекту	вересень 2024	викон.
2.	Збір теоретичного, практичного та творчого матеріалу до дипломного проекту	грудень 2024	викон.
3.	Затвердження ескізів дипломного проекту	лютий 2025	викон.
4.	Творча робота над дипломним проектом	квітень 2025	викон.
5.	Підготовка презентації дипломного проекту	травень 2025	викон.
6.	Попередній захист проекту	червень 2025	викон.

7. Дата видачі завдання 25 вересня 2024 р.

Студент

  С.В.

Керівник роботи (проекту)

 Цобинко Л.Т., ст. викладач

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломної роботи (проекту) і контролю за ходом роботи з боку кафедри і директора інституту (декана факультету).
2. Розробляється керівником дипломної роботи (проекту). Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки

Форма № Н-9.03

**УРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ**

Направляється студент Ришченко С.В.
(прізвище та ініціали)

до захисту дипломної роботи (проекту)

за напрямом підготовки 02 Культура і мистецтво

спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

на тему: Іконопис, Упорядкування Збірки
(назва теми)

Дипломний проект і рецензія додаються.

Декан Факультету _____ проф.Олефіренко Т.О.

Довідка про успішність

Ришченко С.В.
(прізвище та ініціали студента)

за період навчання на педагогічному факультеті з 20 ____ року до 20 ____
року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки,
спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно 8.6 %, добре 65.7 %, задовільно 25.7 %;
шкалою ECTS: A 8.6 %; B 31.4 %; C 34.3 %; D 11.4 %; E 14.3 %.

Секретар факультету

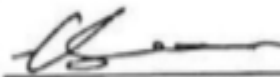
А.Олефіренко Т.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи (проекту)

Студент (ка)

Дипломний проект виконаний на задоволюючому рівні і може бути представлений до захисту. Запрошує підписувати оцінку і присвоєння кваліфікації "Бакалавр".

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

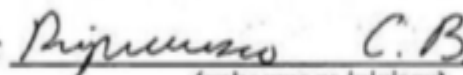
"19" 06

20 25 року

Висновок кафедри про дипломну роботу (проект)

Дипломний проект розглянуто.

Студент

(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва

професор О.Л.Шевнюк

Примітки:

1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломної роботи (проекту) та висновок кафедри про дипломну роботу (проект).

2. Формат бланка А5 (148х210 мм), 2 сторінки.

ВІДГУК НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Вірченко Сергія Вячеславовича

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація**
ОКР **бакалавр**
Тема кваліфікаційної роботи
КОМПОЗИЦІЯ «УПОКОРЕННЯ ЗВІРА»

Матеріали **полотно, олія**

1. Актуальність теми

У сучасних умовах суспільно-політичних трансформацій в Україні, звернення до батального живопису та алегоричних образів стає важливим інструментом для формування національної ідентичності, збереження історичної пам'яті та підтримки морального духу суспільства. Тому вважасмо тему кваліфікаційної роботи важливою і актуальною.

2. Позитивні якості роботи

Студент створив алегоричну композицію «Упокорення звіра» як метафору внутрішньої боротьби, використовуючи символіку, яка резонує з національним досвідом. Джерелом надхнення стало осмислення трагічних подій війни, спротиву агресії та надії на відродження. Автор, спираючись на традиції української культури й мистецтва, використовує образ звіра як уособлення руйнівної сили, що загрожує свободі, гідності та життю. Щоб передати драматизм сцени, обрано експресивний стиль та манеру виконання. Поєднання хроматичних і тональних контрастів з динамікою хаотичних мазків надають зображенню виразності. Попри деяку недбалість виконання, картина сповнена оптимістичним настроєм, в роботі панує надія на перемогу. Оволодіння основами батального живопису та створення багатофігурної композиції збагатили мистецький досвід автора.

Досвід і знання, набуті в час виконання кваліфікаційної роботи, стануть незайвими у майбутньому творчому поступі.

3. Практична цінність висновків і рекомендацій

Висновки і рекомендації, зроблені в ході виконання кваліфікаційної роботи, можуть бути використані у творчій і педагогічній діяльності.

4. Наявність недоліків

Помилки в передачі перспективи і співрозмірності елементів композиції не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

4. Загальна оцінка роботи

Кваліфікаційна робота виконана на достатньому рівні та заслуговує на позитивну оцінку.

Науковий керівник

старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Цебенко Л.І.
(прізвище, ініціали)

«06» червня 2025 р.

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Вірченка Сергія В'ячеславовича

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

ОКР

бакалаврТема дипломної роботи Композиція «Упокорення звіра»

1. Висновок про ступінь відповідності виконаної роботи дипломній кваліфікації і профільюючій спеціальності

Бакалаврська робота Вірченка Сергія відповідає всім вимогам кваліфікаційної бакалаврської роботи. Творча робота виконана на достатньо професійному рівні. Пояснювальна записка має понятійний апарат, всі його складові: актуальність, об'єкт, предмет, мету, завдання, які під час наукового дослідження виконані.

2. Перелік позитивних якостей роботи (з виділенням елементів творчості)

Практична робота дипломника – це багатоколірна живописна композиція «Упокорення звіра», основним мотивом якої символічне зображення боротьби добра та зла. Виконана у техніці олійного живопису, з динамічною вираженою композицією. Робота носить багато символічних елементів.

3. Перелік основних недоліків роботи

Серед недоліків пояснювальної записки до бакалаврської роботи можна назвати текстові помилки та стилістичні огріхи. В творчій роботі варто було б уважніше відноситися до взаємовідношення переднього і заднього плану. Перераховані зауваження, є більш побажаннями і не впливають на загальне позитивне оцінювання роботи.4. Загальна оцінка роботи Робота виконана на достатньому рівні і заслуговує позитивної оцінки.

5. Висновок про можливість присвоєння випускнику кваліфікації

Бакалаврська робота Вірченка Сергія композиція «Упокорення звіра» може бути представленою на захист, а студент заслуговує присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Рецензент

Карпенко В.А.
(прізвище, ініціали)Старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Українського державного університету архітектури та будівництва Михайла Драгомановавказати вчений ступінь, наукове звання, посада та місце роботи)

« 02_» червня 2025 р.

Довідка
про результати антиплагіатної перевірки бакалаврської роботи

Комісією з академічної етики педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова здійснено перевірку бакалаврської роботи на тему: **Композиція «Упокорення звіра»**

студентки (та) 4 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація щодо дотримання норм академічної етики

ВІРЧЕНКА Сергія В'ячеславовича.

За результатами аналізу роботи та аналізу звіту подібності, який було згенеровано з метою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості з використанням антиплагіатної програми Turnitin (5%) та StrikePlagiarism (4,37/2,27%), а також аналізу звіту подібності з метою виявлення візуальних збігів з використанням платформ Google і Pinterest, комісія дійшла до наступного висновку (вибрати один з варіантів):

1) Комісією *не виявлено* академічного плагіату. Виявлені текстові збіги є загальновживаними фразами та повторювальними елементами оформлення наукового тексту. Візуальні збіги відсутні. Дана бакалаврська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

2) Комісією частково виявлений академічний плагіат. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

3) Комісією виявлено академічний плагіат (обґрунтування факту академічного плагіату додається). Дана магістерська робота не може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

4) Інше

Голова комісії

Секретар комісії

Матвієнко О.В.
(прізвище, ініціали)

Шулигіна Р.А.
(прізвище, ініціали)

Дата 2 червня 2025 р.

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Dragomanov Ukrainian State University

Заголовок

ВІРЧЕНКО_С_Диплом

Автор

Науковий керівник / Експерт

Вірченко СергійОлена Матвієнко

підрозділ

Dragomanov Ukrainian State University

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		12
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		18

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз			Копір тексту
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)		КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Колісна 11/18/2024		39 1.04 %

Similarity Report ID: oid:2945:285411156

PAPER NAME

ВІРЧЕНКО_С_Диплом.docx

WORD COUNT

3730 Words

CHARACTER COUNT

25572 Characters

PAGE COUNT

19 Pages

FILE SIZE

64.0KB

SUBMISSION DATE

May 23, 2025 11:42 PM GMT+3

REPORT DATE

May 23, 2025 11:42 PM GMT+3

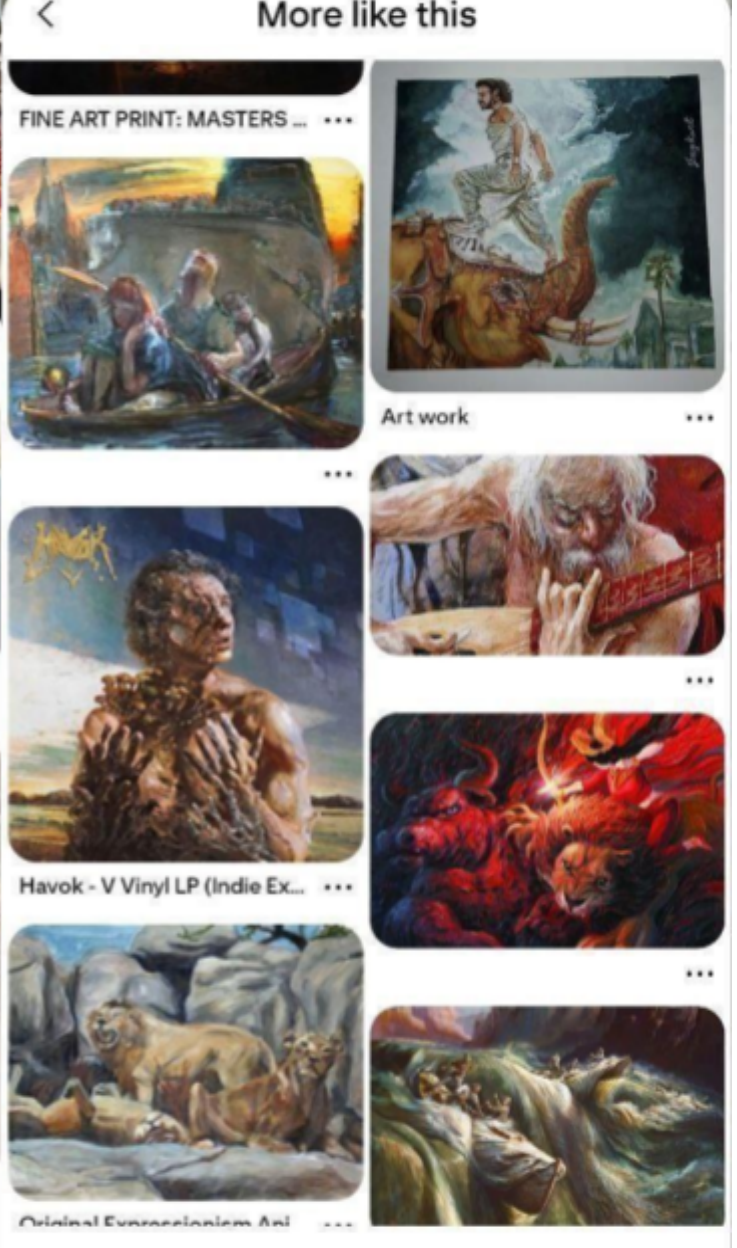
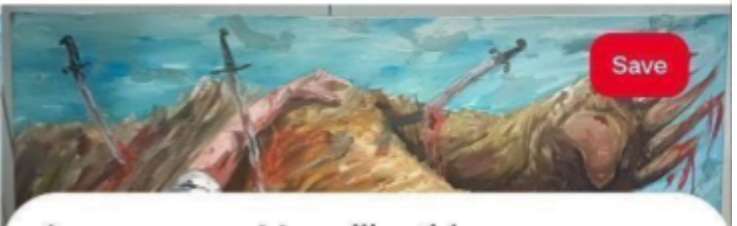
● 5% Overall Similarity

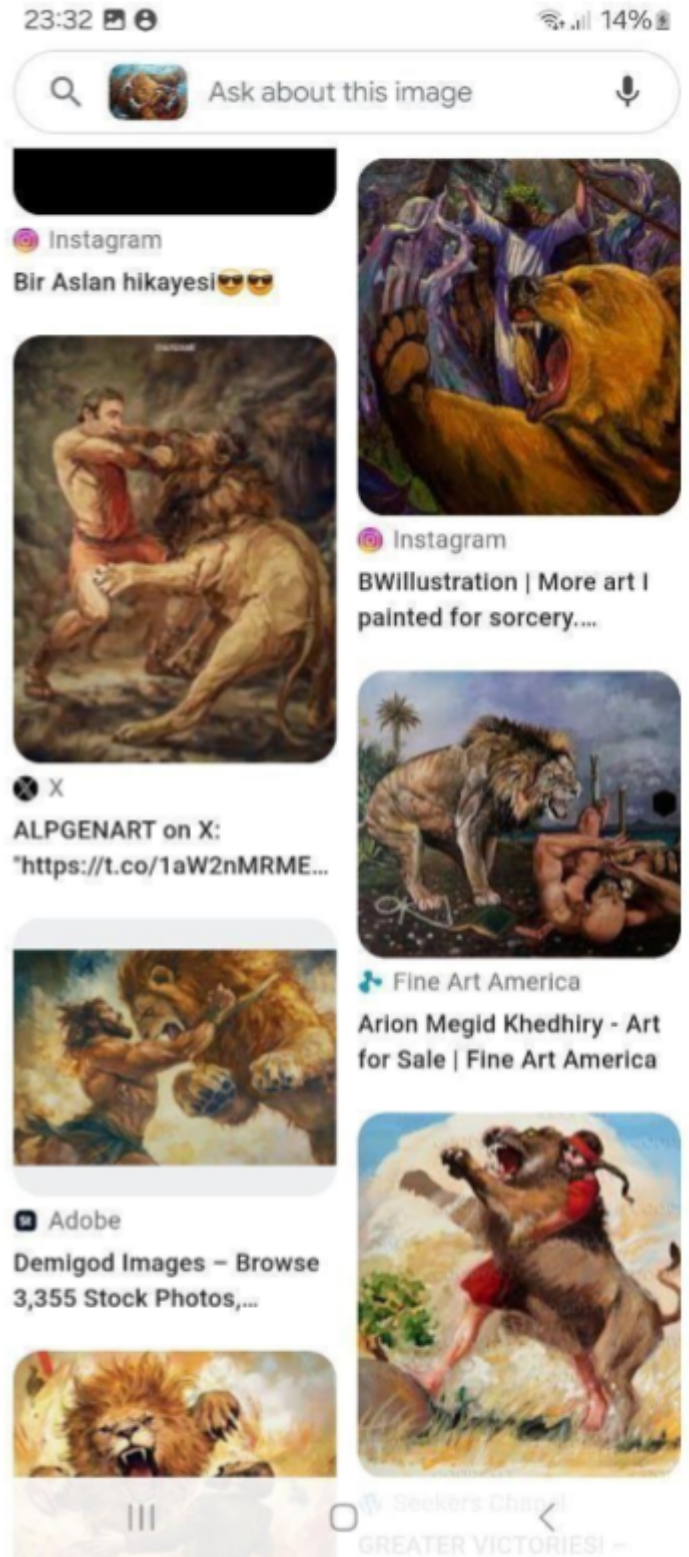
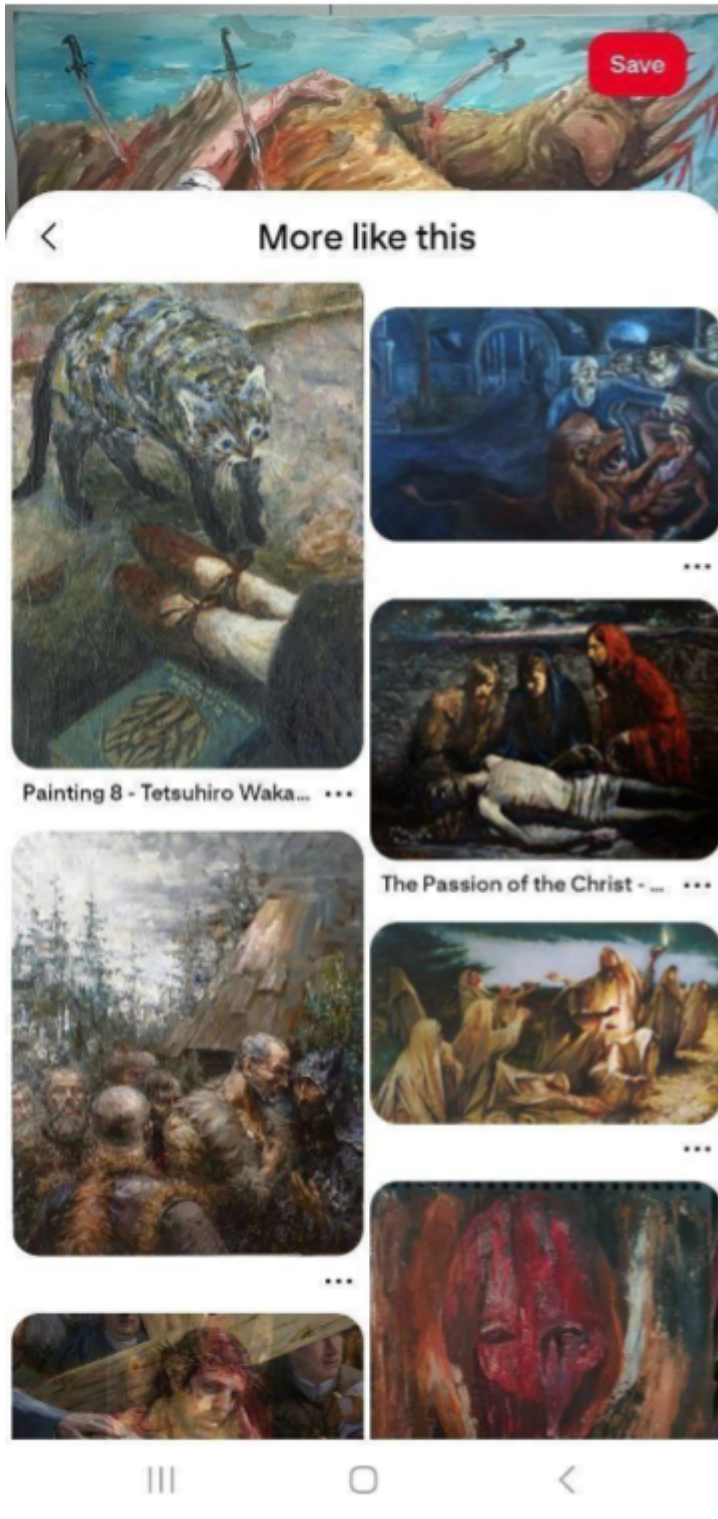
The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

- 5% Internet database
- 0% Publications database
- Crossref database
- Crossref Posted Content database
- 1% Submitted Works database

● Excluded from Similarity Report

- Bibliographic material
- Quoted material
- Cited material
- Small Matches (Less than 10 words)

23:31

14%

Ask about this image

All

Products

Homework

Visual matches

About this

Visual matches

Quizlet

Latin Chapter 9 Vocab
Flashcards | Quizlet

Instagram

Подбор тура в Грецию |
Первый подвиг Геракла...

Instagram

Bir Aslan hikayesi 🤔🤔

Reddit

The Prophet Elisha (and the
Bears) :...

23:32

14%

Ask about this image

Seekers Chapel

GREATER VICTORIES! –
Seekers Chapel

Boomplay Music

Rust Wanderers - The Cast
of Shadows (Special...

x.com

Jerry Saltz on X: "Pure paint
Eugene Delacroix; "Lion...

WordPress.com

The Adventure Art of Mort
Künstler | parlor of horror

Yola - Make a Free Web...

JodieVenterArt

Reddit

Grandma thinks Trump is
young, sexy, muscular...

Pinterest

Samson and the Lion by

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. КОНЦЕПЦІЯ АВТОРСЬКОЇ РОБОТИ «УПОКОРЕННЯ ЗВІРА»	5
2. МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ АНАЛОГІВ І ДЖЕРЕЛ НАТХНЕННЯ	10
3. ПРОЦЕС ТВОРЧОЇ РОБОТИ НАД ХУДОЖНІМ ОБРАЗОМ, КОМПОЗИЦІЙНИМ І КОЛОРИСТИЧНИМ ВИРІШЕННЯМ	14
ВИСНОВКИ	17
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	19
ДОДАТКИ	20

ВСТУП

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що останнім часом спостерігається посилення інтересу до глибокого осмислення історичних і символічних сюжетів у сучасному образотворчому мистецтві, особливо в батальному жанрі. Надана до захисту творча робота «Упокорення звіра» є не лише художньою інтерпретацією боротьби між добром і злом, гармонією і хаосом, а й відгуком на події, які визначають національну свідомість сьогодні.

У сучасних умовах суспільно-політичних трансформацій в Україні, звернення до батального живопису та алегоричних образів стає важливим інструментом для формування національної ідентичності, збереження історичної пам'яті та підтримки морального духу суспільства. Дослідження цієї теми є доцільним і необхідним для подальшого розвитку української мистецької традиції, адже воно дозволяє не лише переосмислити минуле, а й знайти нові художні засоби для відображення сучасності.

Мета дослідження: дослідити тренди українського живопису в умовах сучасного історико-культурного контексту.

Завдання дослідження:

- дослідити підгрунття виникнення сучасного українського живопису;
- вивчити основні тренди сучасного українського живопису;
- проаналізувати ключові твори сучасних українських митців в контексті авторської композиції;
- створити авторську живопису композицію та висвітлити етапи її створення.

Об'єкт дослідження: українське образотворче мистецтво 2010-2025 років.

Предмет дослідження: творче переосмислення алегоричного значення звіра у живописі в авторській композиції та сучасному українському мистецтві.

Методи дослідження: у процесі підготовки даної кваліфікаційної роботи були застосовані як теоретичні, так і практичні методи дослідження, що дозволили комплексно розглянути обрану тему в художньому, історичному й культурному контекстах. Насамперед використовувався метод *мистецтвознавчого аналізу*, який дав змогу глибше зрозуміти особливості батального живопису та простежити еволюцію образу «звіра» в українській художній традиції. *Аналіз літературних джерел* і праць дослідників допоміг окреслити рамки теми, визначити основні концепти й уявлення про зооморфні символи в мистецтві. Застосовано також *порівняльний метод*, що дозволив співвіднести авторську художню концепцію з аналогічними прикладами у творчості інших українських митців. Це дало змогу побачити, як трансформується традиційна символіка під впливом сучасних подій і соціального досвіду.

Наукова новизна одержаних результатів:

□ вперше запропоновано концепцію авторської живописної композиції «Упокорення звіру»; □ проаналізовано творчість українських митців 2010-2025 років в контексті авторської композиції; конкретизовано етапи роботи над творчою композицією; подальшого розвитку набули уявлення про розвиток сучасних живописних традицій в українському мистецтві.

Практичне значення одержаних результатів: Практичне значення результатів дослідження полягає у створенні авторського художнього твору, а також у можливості використання розробленого матеріалу в мистецтвознавчих

курсах, музейній практиці, у створенні нового методичного інструментарію для навчальних художніх закладів. Отримані дані можуть бути корисними для подальшого розвитку сучасного українського живопису, зокрема в аспекті розуміння важливості батального жанру та формування нових художніх підходів у творчості молодих художників, мистецтвознавців та всіх, хто цікавиться історією мистецтва.

КОНЦЕПЦІЯ АВТОРСЬКОЇ РОБОТИ «УПОКОРЕННЯ ЗВІРА»

Образотворче мистецтво традиційно виступає потужним засобом відображення складних філософських і соціокультурних процесів, зокрема конфлікту між природними інстинктами людини та її прагненням до цивілізаційного впорядкування. У контексті авторської роботи «Упокорення звіра» ця протилежність набуває особливого значення, адже алегорично репрезентує події в Україні в період 2022–2025 років - час глибоких викликів, боротьби за незалежність і збереження національної ідентичності.

Конфлікт природи і культури у мистецтві розглядається як вічна драма, що відображає внутрішні суперечності людської природи. З одного боку, звір символізує первісні інстинкти, агресію, хаос і руйнівну силу, яка може вивільнитися у кризових ситуаціях. З іншого - культура виступає як система норм, цінностей і правил, що спрямовують людину до самоконтролю, гармонії і суспільного порядку. У роботі «Упокорення звіра» ця дихотомія втілена через образ, який одночасно викликає почуття страху і співчуття, демонструючи складність процесу приборкання внутрішніх і зовнішніх загроз.

Українське мистецтво, особливо в контексті сучасних подій, часто звертається до теми боротьби і трансформації, використовуючи символіку, яка резонує з національним досвідом. Відображення конфлікту природи і культури у творчості стає способом осмислення трагічних подій війни, спротиву агресії та надії на відродження. Цей підхід відповідає сучасним теоретичним концепціям, які розглядають мистецтво як діалог між індивідуальним і колективним, між хаосом і порядком.

Таким чином, теоретичні засади образотворчого втілення конфлікту природи і культури в роботі «Упокорення звіра» ґрунтуються на

глибокому розумінні символіки звіра як метафори внутрішньої боротьби, а також на актуальності цієї теми в контексті реальності 2022–2025 років. Зроблена спроба через художню алегорію передати не лише драматизм подій, а й надію на перемогу духу і відновлення гармонії в суспільстві.

Українське образотворче мистецтво завжди вирізнялося багатством символіки, особливе місце в якій займають зооморфні образи. Звір у національній художній традиції - це не лише відгук давнього тотемізму, а й уособлення сили, стійкості, інстинкту самозбереження, що особливо актуалізується у періоди випробувань для народу. У роботі «Упокорення звіра» образ звіра набуває багатозначності: він персоніфікує як зовнішню агресію, так і внутрішню боротьбу за гідність і свободу.

В українській культурі образи тварин мають глибоко вкорінене символічне значення. Як зазначає Наталія Дем'янова, тварини в живописі репрезентують не лише естетичну насолоду красою та силою, а й втілення алегоричного змісту, персоніфікацію людських якостей, відгук тотемістичного культу та пошанування матері-Природи [2]. Семантика звіра амбівалентна: він може бути і символом руйнівної стихії, і джерелом оновлення, і охоронцем, і загрозою. У міфологічних традиціях тварини виступають посередниками між космосом і хаосом, духовним і інстинктивним, конструктивним і деструктивним початками [2].

Особливе місце серед звірів в українській традиції займає зубр - символ сили, могутності, витривалості. Його образ зустрічається не лише у фольклорі, а й у геральдиці, топоніміці, народних легендах. Зубр уособлює не лише фізичну міць, а й гідність, стійкість перед загрозами, що особливо співзвучно з настроями українців у роки війни. У народній свідомості слово «зубр» стало символом авторитету, досвіду, мудрості, а його зображення - знаком поваги та незламності [1].

У сучасному мистецтві, особливо в умовах війни, звір часто стає алегорією ворога, але водночас і внутрішніх страхів, сумнівів, які українці долають у боротьбі за свободу. Як підкреслює дослідниця Надія Пастух, образи тварин мають універсальне значення у фольклорі, а їхня символіка формується під впливом багатовікових традицій і актуальних суспільних подій [5]. У вишивках, кераміці, живописі образи вовка, бика, коня, лева, кози, а також фантастичних істот - це не лише декоративні мотиви, а й носії глибокого сенсу, відображення колективної пам'яті та ідентичності [5].

Алегорія як художній прийом дозволяє митцям створювати багатопланові образи, що поєднують філософські узагальнення з політичною гостротою [3]. У роботі «Упокорення звіра» ця традиція розвивається, адже звір стає не просто персонажем, а символом епохи, віддзеркаленням драматичних змін, болю, надії та незламності українського суспільства.

Таким чином, символіка звіра в українському мистецтві - це складний, багатогранний феномен, що відображає як глибинні архетипи, так і актуальні виклики сучасності. У 2022–2025 роках цей образ набуває особливої сили, стаючи візуальним кодом національної стійкості, боротьби й оновлення.

У роботі «Упокорення звіра» авторська інтенція формується під впливом драматичних подій в Україні 2022–2025 років, коли мистецтво стало не лише відображенням реальності, а й потужним засобом опору, психологічної підтримки та осмислення національної ідентичності. В умовах війни українські художники шукають нові форми вираження, звертаючись до алегорії, символіки та багатопланових образів, які дозволяють передати складність і багатогранність досвіду сучасного суспільства [2, 3, 5].

Алегоричний малюнок «Упокорення звіра» є візуальною метафорою боротьби українського народу з зовнішньою агресією та внутрішніми страхами. Спираючись на традиції української культури й мистецтва, образ звіра використано як уособлення руйнівної сили, що

загрожує свободі, гідності та життю. Водночас, у цьому образі простежується і внутрішній вимір - боротьба кожного українця із власною тривогою, болем і сумнівами. Такий підхід відповідає сучасній парадигмі мистецтва, що тяжіє до постмодерної іронії, еkleктики, деконструкції та багатозначності [2, 5].

Авторська позиція у цьому творі - це не лише фіксація подій, а й активний пошук нових смислів, які здатні надихати, підтримувати та мобілізувати суспільство. Як зазначено у звіті Національної академії мистецтв України, сучасний митець у період війни несе відповідальність перед історією, адже саме культура і мистецтво допомагають долати апатію, відновлювати творчі сили, перетворювати біль і втрати на джерело натхнення[2]. У цьому контексті художній пошук у роботі «Упокорення звіра» спрямований на створення образу, який би резонував із колективною пам'яттю, відгукувався на актуальні суспільні настрої та водночас відкривав простір для індивідуального осмислення.

Концептуальні акценти роботи полягають у поєднанні особистого й національного, трагічного й героїчного, хаосу й порядку. Алегорія, як підкреслюють дослідники сучасної української літератури й мистецтва, дозволяє уникнути прямолінійності, створити багатогранний художній образ, який водночас є критичним і терапевтичним [3, 5]. Через символіку звіра та процес його «упокорення» висловлена віра у здатність народу долати найскладніші випробування, знаходити сили для відродження та творення майбутнього.

Отже, авторська інтенція у роботі «Упокорення звіра» полягає у прагненні через мистецтво не лише зафіксувати історичний момент, а й надати йому універсального гуманістичного звучання, підкреслити незламність духу, силу опору й надію на перемогу добра над злом - цінності, які стають визначальними для українського суспільства у часи випробувань [2, 3, 5].

Авторська робота «Упокорення звіра» використовує широкий спектр візуальних засобів і технік, які допомагають передати складність і багатогранність теми боротьби, трансформації та надії. Ці художні прийоми сприяють створенню глибокої алегорії, що резонує з колективною пам'яттю та актуальними викликами українського суспільства.

По-перше, композиційні рішення у творі спрямовані на підкреслення динаміки конфлікту між хаосом і порядком. Напружені форми, гострі вирази та експресивні мазки створюють напружену атмосферу, в якій звір постає як символ руйнівної сили, що одночасно викликає страх і безнадію. Як зазначають українські мистецтвознавці, подібні прийоми стали характерними для мистецтва воєнного часу, де емоційна напруга передається через візуальну експресію та символічне навантаження [1].

Колористика твору також має важливе значення. Використання насичених, часто контрастних кольорів - червоного, чорного, сірого - підсилює відчуття драматизму та небезпеки, водночас створюючи глибокий емоційний резонанс. Цей прийом перегукується з традиціями українського мистецтва, де колір виступає не лише декоративним елементом, а й носієм символічних значень, що відображають національні переживання та історичний досвід.

Ще одним важливим технічним аспектом є фактура поверхні, яка в роботі набуває особливої виразності. Текстуровані мазки, шорсткості, що нагадують сліди боротьби, створюють відчуття матеріальності й реальності зображеного конфлікту. Цей прийом дозволяє глядачеві відчувати не лише візуальний образ, а й емоційний стан, що стоїть за ним, що особливо важливо в умовах війни, коли мистецтво стає засобом терапії та соціальної комунікації [1].

Також у роботі помітне використання символічних деталей, які посилюють алегоричний зміст. Це можуть бути фрагменти української традиційної орнаментики, елементи національного костюму або архетипічні

образи, що звертаються до колективної пам'яті і культури. За словами культурологів, саме через такі візуальні коди сучасні митці формують нову наративну структуру, що поєднує історію, сучасність і майбутнє України[2].

Таким чином, візуальні засоби та техніки у творі не лише підкреслюють драматизм і складність теми, а й сприяють глибшому розумінню художнього послання. Вони створюють багатосаровий образ, який резонує з національним досвідом, підтримує культурну ідентичність і надихає на подолання випробувань, що постали перед Україною в роки війни.

МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ АНАЛОГІВ І ДЖЕРЕЛ НАТХНЕННЯ

Авторська робота «Упокорення звіра» є частиною ширшого контексту сучасного українського мистецтва, яке активно реагує на воєнні виклики. Мистецтвознавчий аналіз цієї роботи вимагає розгляду історичних і сучасних аналогів, а також джерел натхнення, що формують художню мову твору.

Нижче представлено три підрозділи, які розкривають цю проблематику.

Образ звіра у мистецтві України має глибокі історичні корені, що сягають народної символіки, міфології та традиційного мистецтва. Звір у фольклорі часто виступає як уособлення сили, агресії, але й захисної могутності, що відображає подвійність природи людини і суспільства. Ця амбівалентність образу знайшла своє відображення у багатьох жанрах - від іконопису до народної кераміки та сучасного живопису.

У контексті воєнних подій образ звіра набуває особливого значення як символ зовнішньої загрози і внутрішньої боротьби. Як зазначають мистецтвознавці, зокрема Галина Глеба, сучасні українські митці звертаються до архетипічних образів, щоб передати глибину травми та водночас силу спротиву. Цей історичний пласт створює міцну основу для розуміння символіки

«Упокорення звіра» як продовження національної традиції, що трансформується у відповідь на виклики часу [\[1, 5\]](#).

Період 2022–2025 років став для українського мистецтва часом інтенсивної трансформації. Війна змусила митців швидко реагувати на події, створюючи твори, що поєднують документальність із глибокою алегорією. Як свідчать інтерв'ю та дослідження, українські художники, такі як Нікіта Тітов,

Олександр Грехов, Ольга Вілсон, активно використовують символіку, що відображає реалії війни, емоційний стан суспільства та національний дух [2, 5].

Нікіта Тітов – це художник, чия творчість стала символом спротиву та надії для багатьох українців. Його роботи, особливо плакати та серія «Оборонні герби міст», вирізняються лаконічністю, глибокою емоційністю та здатністю однією лінією передати цілий спектр почуттів – від болю до гордості й віри в перемогу. Виставки Тітова, зокрема «Роз*б особистості» (2025), присвячені війні, спротиву та особистим переживанням, демонструють, як мистецтво може стати інструментом самоідентифікації та підтримки суспільства у складний час [1, 4, 5, 6]. Його підхід до створення оборонних символів міст, а також активна участь у волонтерських і благодійних проєктах, підкреслюють соціальну відповідальність митця й актуальність його творчості для сучасної України.

Олександр Грехов – відомий український художник-ілюстратор, який працює у жанрі сучасної іронічної, концептуальної графіки. Його роботи часто поєднують гостру соціальну тематику з впізнаваними культурними кодами. Серія «Квантовий стрибок Шевченка» та ілюстрації на тему російськоукраїнської війни демонструють здатність Грехова працювати з національними символами, переосмислювати їх у сучасному контексті, створюючи міст між традицією й актуальністю [2]. Його мистецтво вирізняється сміливістю, іронією та відкритістю до експерименту, що особливо важливо для формування нового візуального наративу про війну й опір.

Ольга Вілсон – ілюстраторка, яка через свої роботи документує хронологію війни в Україні, зосереджуючись на реальних історіях та емоціях людей, які пережили страшні події. Її малюнки – це не лише художні свідчення, а й спосіб зберегти пам'ять про трагедії й героїзм сучасників. Вілсон акцентує увагу на особистих драмах, болю втрат і людяності навіть у

найтемніші часи, що робить її творчість близькою до концепції «Упокорення звіра» як алегорії внутрішньої та зовнішньої боротьби [3].

Не можна пропустити і видатного українського живописця-баталіста Миколу Семеновича Самокиша, чий внесок у розвиток жанру батального живопису в Україні є фундаментальним і багатогранним. Його творча спадщина налічує понад 11 тисяч картин, малюнків і офортів, переважно на батальні та мисливські сюжети, що робить його одним із найбільш продуктивних і впливових митців у цій галузі [1, 3, 5].

Важливою сторінкою у творчості Самокиша, яка посприяла сучасному баченню українського живопису є цикл історичних картин, присвячених національно-визвольній боротьбі українського народу, зокрема Запорозькій Січі, козацьким війнам, а також ключовим подіям XVII століття, ідеї якого надихають українців в наш час. Його роботи, такі як «Козак на коні» (1889), «Козаки на чатах» (1912), «Запорожці обідають» (1917), «Похід запорожців у Крим» (1934), «В'їзд Богдана Хмельницького в Київ у 1648 році» (1929) стали візуальними символами української історичної пам'яті. Для створення історичних полотен Самокиш ретельно вивчав джерела, співпрацював з істориками, зокрема з Дмитром Яворницьким, що забезпечувало високу достовірність його творів.

Досвід цих митців є надзвичайно цінним, оскільки вони показують, як сучасне українське мистецтво реагує на виклики війни, трансформує традиційні образи й створює нові символи національної стійкості. Їхні підходи до візуалізації травми, спротиву, надії та пам'яті стали джерелом натхнення у роботі, допомогли глибше зрозуміти роль художника у складний історичний період і знайти власну мову для відображення теми боротьби й упокорення

«звіра» — як зовнішнього ворога, так і внутрішніх страхів та сумнівів. Авторська робота «Упокорення звіра» черпає натхнення з цих сучасних

практик, поєднуючи традиційні символи зі стилістикою, що відповідає викликам сучасності. Важливою складовою є також використання мистецтва як соціального інструменту - для підтримки бойового духу, документування правди та формування колективної пам'яті. Цей аспект підкреслює роль мистецтва не лише як естетичного явища, а й як активного учасника культурного і політичного процесу [6, 8].

Хоча українське мистецтво має власну унікальну традицію, воєнні події 2022–2025 років також стимулювали інтеграцію у світовий мистецький контекст. Водночас, як зазначають експерти, українська мистецька освіта і практика мають певні виклики щодо повної інтеграції у європейський простір, що відкриває нові горизонти для творчого пошуку і співпраці [3].

Робота демонструє, як українські митці адаптують світові мистецькі тенденції - постмодернізм, метамодернізм, використання багатопланових символів і алегорій - до локального контексту війни та національної ідентичності. Це поєднання дозволяє створювати твори, які мають як глибокий локальний зміст, так і універсальне гуманістичне звучання, що резонує з міжнародною аудиторією.

Таким чином, мистецтвознавчий аналіз аналогів і джерел натхнення авторської роботи «Упокорення звіра» розкриває її як складний культурний феномен, що поєднує глибокі історичні традиції, актуальні соціокультурні виклики та світові мистецькі тенденції. Цей твір стає важливою частиною сучасного українського мистецтва, яке не лише документує час, а й формує нові сенси, підтримуючи національну ідентичність і сприяючи культурному діалогу на міжнародній арені.

ПРОЦЕС ТВОРЧОЇ РОБОТИ НАД ХУДОЖНІМ ОБРАЗОМ, КОМПОЗИЦІЙНИМ І КОЛОРИСТИЧНИМ ВИРІШЕННЯМ

Процес створення батального живопису, зокрема роботи «Упокорення звіра», починається з ґрунтового етапу підготовки, що включає розробку ескізів і композиційних рішень. Цей початковий етап характеризується аналітичним підходом до формування художньої концепції, де важливо врахувати не лише сюжетну лінію, а й емоційний заряд майбутнього твору. Відповідно до методології образотворчого мистецтва, композиція формується з урахуванням балансу між динамікою і статичністю, що є ключовим для батального жанру, де відображається масштабність і напруженість подій [1, 2]. На цьому етапі відбувається визначення центру композиції, розташування основних фігур і ключових елементів, що сприяє фокусуванню уваги глядача на головній ідеї твору.

Наступним етапом є поетапне нанесення фарб, що передбачає роботу з олійними матеріалами через накладання шарів, що дозволяє моделювати об'єм і фактуру. Такий підхід дає можливість досягти високої реалістичності та глибини, що є важливим для передачі драматизму батальних сцен [1]. Важливою складовою є також постійний рефлексивний аналіз твору в процесі роботи, що дозволяє коригувати композицію та колористику відповідно до художньої інтенції.

Композиція у батальному живописі виконує не лише естетичну функцію, а й є ключовим інструментом для створення емоційного впливу. У роботі «Упокорення звіра» застосовано кілька класичних композиційних прийомів: центральна композиція, що концентрує увагу на головному образі; діагональні лінії, які надають сцені динамічності та руху; а також пірамідальна структура, що надає композиції стійкості і урочистості [1, 2, 4]. Використання перспективи створює ілюзію глибини, що дозволяє передати масштабність подій і розподілити акценти між різними планами.

Динамічна композиція, зокрема, підкреслює напруженість моменту, де рухи фігур і лінії спрямовані так, щоб викликати у глядача відчуття безпосередньої участі у драмі. Важливим є також використання світлотіні, що не лише моделює об'єм, а й створює контрасти, які підсилюють емоційний ефект і виділяють ключові елементи сцени. Таким чином, композиція стає засобом інтеграції сюжету та емоційного напруження, що є характерним для батального жанру.

Колір у батальному живописі виконує функцію не лише декоративного елемента, а й потужного засобу емоційної виразності. У «Упокоренні звіра» домінують насичені темні тони - чорний, сірий, бурий - які створюють атмосферу тривоги, напруги та драматизму. Контрастні акценти червоного кольору символізують кров, боротьбу і біль, але водночас несуть заряд життєвої енергії і надії [1, 2]. Такий колірний контраст сприяє посиленню емоційного впливу твору, формуючи у глядача комплексне сприйняття трагедії та героїзму.

Важливим є також використання світла, яке через гру тіней і підсвічування окремих деталей створює об'ємність і глибину. Цей прийом підсилює драматичність сцени і акцентує увагу на центральних образах, сприяючи емоційному залученню глядача [1, 2]. Колористика у поєднанні зі світлотінню формує цілісну атмосферу твору, що є важливим для передачі складних переживань, пов'язаних із війною.

Олійний живопис, як техніка, надає широкі можливості для моделювання форми, текстури і світлотіні. У процесі створення «Упокорення звіра» застосовувався багатошаровий метод нанесення фарби, що дозволяє досягти глибини кольору і реалістичної фактури. Такий підхід забезпечує передачу матеріальності образів, зокрема шерсті звіра, пошкоджень і слідів боротьби, що підсилює враження присутності і драматизму.

Фактурні рішення, зокрема використання шорстких мазків і текстурних ефектів, створюють візуальний контраст між різними елементами композиції, що підкреслює напруженість і реалістичність сцени. Це сприяє не лише естетичному сприйняттю, а й емоційному залученню глядача, що є характерним для батального живопису, де важливо передати не лише події, а й їх психологічний та емоційний контекст [\[1, 2\]](#).

Таким чином, комплексний підхід до творчого процесу, композиції, колористики та техніки у батальному живописі дозволяє створювати глибокі, емоційно насичені твори, які не лише відображають історичні події, а й формують у глядача потужний емоційний і смисловий досвід.

ВИСНОВКИ

1. У роботі досліджено, що батальний жанр є одним із ключових напрямів образотворчого мистецтва, який відображає боротьбу між добром і злом, гармонією та хаосом, а також актуалізує питання національної ідентичності в умовах сучасних соціально-політичних трансформацій. Простежено історію розвитку батального живопису в Україні, що дало змогу усвідомити незгасаючий інтерес художників до теми героїзму, опору та збереження історичної пам'яті.

2. Під час написання наукової роботи конкретизовано, що особливості сучасної живописної техніки полягають у використанні експресивних композиційних рішень, насиченої колористики та фактурних прийомів, які сприяють передачі драматизму та багатозначності художнього образу. Провідними технічними прийомами стали: динамічне komponування, використання контрастних кольорів, акцентування символічних деталей, а також поєднання традиційних і сучасних візуальних кодів. Вивчення техніки сучасного живопису потребує уваги до семантики кольору, символіки зооморфних образів і знання історичних художніх традицій. Оволодіння цими засобами є необхідною ланкою у формуванні професійної компетентності художника-педагога, адже саме через такі техніки студенти опановують дисципліну «Живопис» у її сучасному контексті.

3. Аналіз творчого доробку сучасних українських митців (зокрема Нікити Тітова, Олександра Грехова, Ольги Вілсон) дозволив розробити власну авторську композицію. Процес роботи над твором «Упокорення звіра» передбачав створення багатошарового художнього образу, розробку динамічного композиційного рішення та глибоке осмислення колористики. У процесі створення виразного художнього образу було

здійснено детальний аналіз засобів виразності – форми, кольору, пропорцій, розміру, фактури – які є універсальними для різних жанрів образотворчого мистецтва, але набувають особливої ваги в батальному живописі.

4. Визначено, що мета навчання сучасного живопису в закладах вищої освіти полягає у формуванні у студентів основ художньої грамотності, практичних навичок роботи з композицією, кольором і фактурою, а також розвитку вміння організовувати цілісний художній образ, необхідний для будьякого виду образотворчого мистецтва. Важливим є формування художньої культури й образного мислення, естетичне освоєння навколишньої дійсності, а також професійне розуміння символіки та контексту сучасного мистецтва. Реалізація навчальних програм із живопису стає можливою через формування зорового образу, що відповідає меті й завданням реалістичного та алегоричного зображення.

5. У процесі опрацювання матеріалу дослідження та аналізу існуючого методичного інструментарію було доповнено методiku формування у студентів художньо-педагогічних закладів умінь створювати авторські композиції в батальному жанрі. Методика розкривається через реалізацію навчання художній грамоті за чітко вибудованою системою завдань (від простих вправ до виконання складних алегоричних композицій). Провідними методами визнано: словесний (лекція, пояснення, інструктаж, консультування); наочний (показ педагогом етапів створення композиції, демонстрація репродукцій творів, зразків робіт); практичний (виконання навчальних і творчих завдань). Особливої уваги потребує індивідуальний підхід до кожного студента, заснований на особистісному емоційному розумінні символіки, що є ключовою складовою сучасного живописного твору. Кожна навчальна робота має підпорядковуватися творчому завданню, що сприяє вихованню майстрів сучасного українського мистецтва

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дем'янова Н. Символіка тварин у народному мистецтві України.
Мистецтвознавчі записки. 2022. № 45. С. 112-119.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufn_2013_27_29
2. Глеба Г. Українське мистецтво у воєнний час: архетипи, символи, трансформації. *Українське мистецтвознавство.* 2023. № 38. С. 57-65.
3. Національна академія мистецтв України.
URL: <https://academia.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.2025).
4. Пастух Н. Архетипи тварин у фольклорі та мистецтві України.
Українське мистецтвознавство. 2021. № 38. С. 57-65.
5. Теоретичні основи композиції в образотворчому мистецтві.
URL:
<https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/2023/teoretychniosnovykom-pozytsii> (дата звернення: 12.05.2025).

ДОДАТКИ

Рис. А 1.1. Крок 1. Ескіз на полотні

Рис. А 1.2. Крок 2. Колористичне визначення

Рис. А 1.3. Крок 3. Заливка основних форм простими тонами

Рис. А 1.4. Крок 4. Деталізація фігур людей і ведмідя

Рис. А 1.5. Крок 5. Завершення роботи .

